

LÉNÁRT ANDRÁS*

BUDAPEST100 – 2012

KISEBB-NAGYOBB KÖZÖSSÉGEK

Budapest belvárosában az Arany János utca 32. számú házat 1998-ban vásárolta meg a Közép Európai Egyetem és 2005-től ad otthont az OSA Archívumnak. Az 1911-ben épült Goldberger-ház mai lakói – levéltárosok, történészek és muzeológusok – a jubileum megünneplésére 2010 őszén rendhagyó ötlettel álltak elő: más százéves budapesti házakkal, középületekkel közösen akartak megemlékezni a centenáriumról.

Az előkészületeket és a honlap (www.budapest100.hu) létrejöttét követően az OSA Archívum és a Kortárs Építészeti Központ (KÉK) 2011. április 9-10-én – az év századik napjához kötődő hétfőjén – szervezte meg a száz éves budapesti házak első ünnepét.

Célunk az volt, hogy a lehető legtöbb százéves ház kinyisson a látogatók előtt. Ennek érdekében 2011 februárjában az általunk felkutatott százéves házak minden lakójához és bérlőjéhez eljuttattuk az értesítést és a felhívást a csatlakozáshoz („*Tudta-e Ön, hogy az a lakóház, amiben él, 2011-ben éppen 100 éves?*”). Egyszerre szerettünk volna az épületeknek, a lakóknak és a budapestieknek adni valamit, és alkalmat kínálni arra, hogy a lakók és az érintett épületek rajtunk keresztül bemutatkozhassanak. A csatlakozás feltétele volt, hogy erre az áprilisi hétfőjére tegyék lehetővé a lakóházuk bejárását, vagyis legyen nyitva az épület és bárki körbenézhesen a házban. Ha volt kedvük ahhoz, hogy 2011. április 9-10-én ne csak a kaput nyissák ki, de valamilyen rendhagyó eseményt is szervezzenek, a KÉK révén bekapcsolódott önkéntesek segítettek a megvalósításban.

A program iránt érdeklődő lakóknak 2011. február és április között négy lakógyűlést rendeztünk az OSA épületében, hogy együtt alakítsuk ki a hétfője programját. Április első hetében a BME Lakóépülettervezési Tanszékének alkotóhatán részt vevő hallgatók is bekapcsolódtak a munkába: történeti tablókát és ötletterveket készítettek a házak számára (<http://epiteszforum.hu/node/18632>). A program sikerét mutatja, hogy közel negyven terjedelmes cikk, interjú, riport jelent meg róla, és több médium ingyenes hirdetési felületekkel járult hozzá a népszerűsítéséhez.

2011. április 9-10-e előtt magunk sem számítottunk rá, hogy több ezer ember lesz kíváncsi „átlagos” budapesti házakra és „átlagos” lakóikra. Két dolgot sejtettünk: hogy minden háznak megvan a maga története, amely akkor is érdekes, ha az épületet éppen száz éve nem újították fel – és hogy majd’ minden házban él egy krónikás. A nyílt hétfőjén pedig azzal szembesültünk, hogy minden várakozást felülmúlóan sok olyan ember él Budapesten, aki boldogan vendégül lát másokat vagy vendégeskedik másoknál, holott nincs több közös ügyük annál, mint hogy ugyanabban a városban élnek.

2012-re kicsit változott a szervező csapat: a KÉK (Kortárs Építészeti Központ <http://kek.org.hu>) vállalta magára a program menedzselését, az OSA pedig a háttérből segít, használhatjuk az infrastruktúrát, és helyet biztosít a lakógyűléseknek. A célok azonban változatlanok: közösségi programok elősegítése a házakon belül és kívül. Idén is kb. 50 ház részvételére számítunk

* OSA Archívum

elsősorban a belső kerületekből, a nyitva tartó intézmények között találjuk a Külügyminisztériumot, a *Legfelső Bíróságot*, a *Katona József Színházat*, a *Rózsavölgyi házat*, a *Rózsafüzér Királynéja Plébániát* és számos fővárosi százéves iskolát.

Tavaly a programszervezés háttérbe szorította az építészeti, város- és háztörténeti, szociológiai kutatásokat, hiszen a néhány fős szervezőgárda erejét meghaladja a levéltári, könyvtári adatgyűjtés vagy a helyszínek mélyebb megismerése. Idén javult a helyzet, elsősorban a zömükben építész és más egyetemekre járó hallgatókból álló önkénteseknek köszönhetően. A másik örvendetes fejlemény, hogy a 2011-12-es tanévben személyes kapcsolatoknak köszönhetően „betörtünk” az egyetemi oktatásba is. Ősszel Kovács Éva vállalta, hogy a Corvinus Egyetem Széchenyi István Szakkollégiumában meghirdetett kvalitatív módszertani szemináriumi csoportját a százéves házak terepére irányítja. A kétfős csapatok ferencvárosi és józsefvárosi házakban jártak, és a látottakhoz illeszkedő, egymástól eltérő témájú szemináriumi dolgozatokat készítettek – egyikőjük OTDK-ára is beadja művét. A tavaszi szemeszterben Csanádi Gábor, az ELTE TÁTK tanára is kedvet kapott, hogy szintén gyakorlati módszertani órájának diákjaival a régi épületek lakóközösségeit keresse meg az interjúzás technikájának elsajátítása céljából.

Az egyetemisták feladata meglehetősen összetett: nem elég képbe kerülniük Budapest történetét illetően, de szociológiailag releváns kérdéseket kell kitalálniuk, és használható interjúkat készíteniük. Bonyolítja a dolgokat, hogy a második évre a Budapest100 mint mozgalom, civil kezdeményezés is megfigyelés tárgyát képezi – kik, milyen motivációval vesznek részt benne, hogyan működik, milyen szerepek alakulnak ki stb. – valamint azt is lehet vizsgálni, hogy egyes lakóközösségek hogyan működnek együtt a program előkészítése és lebonyolítása során, illetve valóban van-e közösségteremtő funkciója egy ilyen szokatlan megmozdulásnak? A kimaradó házak kutatása sem érdektelen – példának okáért az elmúlt napokban is élénk levelezést folytattunk olyan házakkal, ahol a lakók biztonsági veszélyeket látnak a programban, beléptető-rendszert és rendőrségi szakvéleményt, hatástanulmányt várnak el, mielőtt (esetleg) csatlakoznak a Budapest100-hoz.

Az másodéves hallgatók lelkesedése ellenére a felmerülő szociológiai kérdéseink többségére valószínűleg nem fogunk kielégítő választ kapni, ezért is örülnénk, ha minden évben sikerülne egyetemistákat vagy akár kutatócsoportokat bevonni egy-egy ház történetének és lakóközösségének, szomszédsági kapcsolatainak feltérképezésébe, visszamenőleges vizsgálatába. A Budapest100 „keretprogramba” szinte minden belefér, ami emberekkel és épületekkel kapcsolatos.

A házak jelentkezési ideje a jövő héten lezárul, de az érdeklődőket szeretettel várjuk az idei Budapest100-on, melynek ideje 2012. április 14-15., helye: attól függ!

Aktuális információk: budapest100.hu és <http://www.facebook.com/budapest100>